

ЗАПИС ИЗ ЗЕМЉЕ
ЗАУСТАВЉЕНОГ ВРЕМЕНА

ТАЈНЕ ТИШИНЕ

Место под несагледивом
капом небеском,
Хиландар, вековима је
кућа која припада
сваком од нас.

Више је од камених
средњовековних зидина,
иконописа и светиња
које чува – он је наша
духовна потреба и
непресушна светосавска
гозба. Матица, са
Србијом у расејању.
Непрекидно тиховање,
у коме се часови
одмеравају молитвом
и монашким сузама по
забаченим испосницама.
У српском манастиру
на Светој Гори Атонској
човек се приближава
Богу и проналази га
у себи. И увек му се
враћа.

Тешко да човек може скрити радост, али и тугу, која му изненада заигра око срца, када ступи у манастир Хиландар...

Радост, јер се обрео у највећој српској светињи на Светој Гори, месту које су свети Сава и Симеон још 1198. године добили од византијског цара Алексија III Анђела као *вечни поклон Србима*, да на њему подигну манастир. Тугу, јер му поглед на окамењене зидине, манастирске параклисе, монашке келије и пиргове, који су вековима одолевали времену и освајачима, заклањају скеле, кранови и грађевински материјал, а тишину нарушавају длета мајстора у замаху борбе са последицама пожара из 2004. године, када је североисточни део Хиландара готово опустошен.

Сличне емоције овладале су душом и телом двадесетак садашњих и пензионисаних припадника Министарства одбране и Војске Србије, када су крајем јула, три дана боравили на Хиландару, већ традиционално у организацији Поклоничке агенције Српске православне цркве *Добročинство*.

■ ПРИСТАНИШТЕ СПАСЕЊА

Манастирском тиховању, молитви и трпези, хиландарским монасима и светињама, радовали смо се још приликом испловљавања из Уранополиса. Пре тога обишли смо Солун, Српско војничко гробље на Зејтинлику, ноћили у пријатном туристичком месту Јерисосу. Посетили смо и својеврсно предворје Хиландара – метох *Каково*. Тај посед, површине од око 1.500 хектара, српском манастиру поконио је 1585. године турски паша, јер је добио потомство сладећи се грођем чудотворне лозе светог Симеона Мироточивог.

Ни лет скоро питомих галебовца, који су пратили бродић до Атоса, једног од три *прста* грчког полуострва Халкидики, слећући чак и на руке путника, није пленио нашу пажњу. Поглед нам је шарао Светом Гором, монашком републиком, државом без државе, под заштитом Грчке, са потврђеном аутономијом међународним уговорима. Из нетакнуте природе, као уденути између времена и вечности, посматрали су нас светогорски манастири.

Чим се дотакне тло Атоса, перивоја и врта пресвете Богородице – према предању на том се месту због буре насукао њен брод на путу за Кипар, а са небеса је стигла порука да ту проповеда јеванђеље – световни начин живота смењује монашки. Зато Света Гора и јесте *пристаниште спасења онима који хоће да се спасе*.

Уздрхтало срца, ћутке, с нестрпљенем смо ишчекивали да се приближимо светој српској царској Лаври... Указала се у даљини. Величанствена у својој времешности. Одважна и лепа. Постојана и тајанствена. Необична духовна енергија заплуснула је све који су на Хиландар крочили.

Већ пријем у манастирској гостопримници, на традиционалан хиландарски начин, уз ратлук, воду и кафу, али и прича посленика *Доброчинства* о ономе што ће се у светињи обити, нагостили су велико путовање и српском историјом и светосавском духовношћу. Сместили смо се у нову зграду конака, изграђену након последњег пожара на месту где се некада чувало сено, надомак гробљанске цркве, и у тихом разговору, као да се бранимо од нечијег прислушкивања, сабирали прве утиске.

■ НЕПРЕСУШНА МОЛИТВА

На срећу, мајстори из Србије, који обнављају манастирске зграде, лагано и темељно, настојећи да сваки камен ставе на право место и врате нека-

дашњу лепоту хиландарским грађевинама, не раде у време заједничких молитви, обеда, после повечерја и у дане празника. А у трећи дан нашег борава славио се свети Атанасије Атонски, па су се и грађевинари одмарали, а ми смо се препустили скоро ансолутној тишини Хиландара.

Само звуци природе. Слушали смо нетремице. Тишина... А она нас је прожимала и лагано се увлачила у све честице нашег бића. Исконско ћутање струјало је крвотоком. Пливали смо у тајанственом васељенском миру. Удисали смо дубоко желећи да га што дуже задржимо у грудима. Тајне хиландарског мира оплеменјивала је монашка молитва. Тиха и непресушна. Искрена и покајничка. Звук клепала, најпре спор и уједначен, а потом све бржи, најављивао је заједничко богослужење у Саборној цркви краља Милутина, с краја 13. века, посвећеној Ваведуњу пресвете Богородице. Под светлосћу свећа и кандила, што храму даје мистичан тон, крстили смо се и целивали светиње. За две певнице појали су калуђери. Придружило им се, током једне од литургија, и неколико старешина у униформи.

Необашњиво, пред чудотворном иконом Мајке Божије Тројеручице, коју је од светог Саве Освећеног, са његовим пастирским штапом – *патарисом* и иконом Богородице Млекопитатељнице, на дар добио свети Сава Српски приликом поклоничког путовања по Палестини и Јерусалиму, постојали смо свесни своје духовне снаге и вере. Достајанственој, на игуманском престолу крај десне певнице Саборне цркве, да бисмо исказали дубину свог поштовања, клечали смо додирјујући челом под.

Целивали смо мноштво хиландарских светиња – делиће живостворног Крста Господњег, мошти светитеља и мученика. Међу драгоценостима у манастиру се чувају још две чудотворне иконе Богородице, Акатистне и Попске. Кивот, у коме је до 1207. године почивало тело светог Симеона, пре него што је његове мошти у Србију пренео свети Сава да помири браћу завађену због престола, једна је од највећих духовних вредности Хиландара. Из њега је, на спољашњој стра-

ни храма, израсла винова лоза, још једно манастирско чудо исцелитељског дејства за супружнике без деце. Хиландарски монаси верују да ће благослов ктитора бдети над њима и манастиром док буде рађала света лоза.

Свако, у себи својственом дијалогу са Богом, крај светиња, делио је своје поразе, запитаност и молбе. *Господе Исусе Христе, сине Божији, помилуј нас грешне*, нечујно је одзвањало храмом...

■ ПРЕДАХ У ВРЕМЕНУ

Неповратно је свитала још једна зора на Атосу. Остала је забележена у нашим погледима и срцима. Баш као и *Пут векова*, којим су корачали и свети Сава и свети Симеон Мироточиви, српски краљеви и цареви. И данас њиме монаси иду боси, да не упрљају стопе светитеља... Ходали смо полако, до обале Егејског мора, настојећи да упијемо сваку реч врсног познаваоца светогорске и хиландарске историје из *Доброчинства*.

Прошли смо поред мале капеле коју су Хиландарци подигли на месту где је икона Тројеручица, ношена на магарцу, вољом Божијом из Студенице стигла у манастир. И чесма посвећена краљу Александру Обреновићу вечни је знак захвалности што је, после посете Хиландару 1896. године, Бугарима отплатио манастирске дугове. Крст цара Душана Силног, владара Срба, Грка и Бугара, подсетио нас је на недозвољен боравак његове супруге Јелене на Светој Гори. Остало је, ипак, предање да царица ниједног тренутка није дотакла тло свете земље, јер је ношена на носилци. Ту је и камен са кога се цар Душан попео на коња.

И четири царске маслине су у близини, мало подаље и пирг краља Милутина, који је штитио манастир и околину од напада гусара и пљачкаша. Одатле се пружа, богата житом, маслинама и виноградима, пространа долина светог Саве. Затим кула на обали мора и асана... Све је то, само предах у времену, неподељеном и на светогорској земљи заустављеном...

Пут низбрдо, од манастирског улаза, води до монашког гробља. Надомак великог дрвета назире се пет-шест хумки, крстача побијених у земљу. Око њих, на бетонској огради, саксије босилка. Са бочне стране омање гробљанске цркве, обновљене у 19. веку, смештена је костурница. Хиландарски монаси сахрањују се онако како је то *Типиком* још свети Сава наложио. У земљу. После неколико година, воде се њихови остаци и полагају у костурницу. На дрвеним полицама дуж зидова, стоје лобање *белих кривога* православља. Беле, жуте и тек понека тамније боје – сведоче о врлини њиховог световног живота. Смрти, нужне овоземаљске пролазности, ту нема. Само је необично пријатан мирис ширио наше ноздрве.

После дуге, али угодне шетње, дође време и за монашку трпезу. На Хиландару се обедује два пута дневно, после свете литургије и вечерњег богослужења. У пространој трпезарији, из времена краља Милутина, осликаној фрескама, једе се мало, а храна је увек посна, без меса, врло често припремана само на води. Тако смо и ми послушали светосавски завет – јели смо, слушајући псалме и житија светих, угађајући души, а не телу, попут хиландарског братства. Калуђери који тог дана чита свете речи награда је чаша воде, парче манастирског хлеба и јабука.

У животу су вам, децо моја, најважније две ствари – правилно расуђивање, на корист, и стрпљење. Живот није попут дечије игре у песку, рекао је отац Кирило, један од најстаријих монаха, док нас је благосиљао пред одлазак са Атоса, на коме као да додирнумо делић бескраја. Удесли смо међу хиландарске молитве и наша имена, по коју сузу, а растеретили сумње и световне страхове.

Окончали смо несвакидашње духовно путовање, свесни да, место под несвагдашњим капом небеском, Хиландар, вековима је кућа која припада сваком од нас. Више је од камених средњовековних зидина, иконописа и светиња које чува – наша духовна потреба и непресушна светосавска гозба. Матица, са Србијом у расејању. Непрекидно тиховање, у коме се часови одмеравају молитвом и монашким сузама по забаченим испосницама. У српском манастиру на Светој Гори Атонској човек се приближава Богу и проналази га у себи. И увек му се враћа... ■

Владимир ПОЧУЧ